

Kukkoló társadalom

„Ne hagyd, hogy mindent tudjanak rólad!”

A Budapesti Műszaki Egyetemen a megfigyelés és megfigyeltség témájában ismeretterjesztő előadást szervezett a Jövőképp – Fiatalok Magyarorszáért! Egyesület Kukkoló társadalom címmel (www.jovokepp.hu). A nemzetközileg elismert előadó, Dr. Székely Iván, társadalmi informatikus, több évtizede foglalkozik már a nyilvánosság és titkosság problémakörével, valamint az adatvédelemmel és az információszabadsággal. Az esemény támogatója a Nemzetközi PET Portál és Blog (www.pet-portal.eu).

A megfigyelésnek és a megfigyeltségnek mára önálló tudományága van, surveillance studies néven. Több külföldi egyetemen kutatási téma, hogy a magánéletben és társadalmi szinten milyen változásokat okoz az állandó megfigyeltség és megfigyelés. A megfigyeltség lényege, hogy maga a megfigyelt nem tud róla, nem kérdezik meg, hogy szeretné-e, vagy sem. Ehhez az kell, hogy a két fél között információs egyenlőtlenség, aszimmetria legyen.

Általában tudjuk, melyek azok a számítógépes, internetes programok, vagy berendezések a hétköznapijainkban, amelyek figyelik a tevékenységünket, azonban mégsem teszünk ellene semmit – derül ki egy nemrégiben készített kutatásból. Ilyen például, amikor az e-mailjeink témáiról kapunk reklámajánlatokat, hirdetések, hírleveleket. Az internetes profilírozottság következménye az ún. „dinamikus árazás” módszere. Ez azt jelenti, hogy követhetőek a felhasználó által nézegetett termékek, mit vásárol meg az interneten. Ezeket az információkat felhasználva a webshopok egy jóval magasabb árat mutathatnak az eredeti helyett, hiszen a potenciális vásárló így is megveszi majd a terméket. Előfordul tehát, hogy két különböző gépen az adott honlap adott termékéről két különböző árat látunk.

A szakember elmondta: gyakori jelenség az identitáslopás, hamis adatok, profil vásárlása, mások nevének, lakcímének, bankkártyájának használata, és kifejtette, hogy nem túlzottan nehéz a jelszavak megszerzése sem. Az előadó felhívta a figyelmet ezen kívül több megfigyelőre is, mint a webpoloskák, a kémprogramok, a helyfigyelő szolgáltatások, vagy akár a Google Streetview, a Google Latitude, az egyszerű biztonsági kamerák, vagy az automatikus arcfelismerők, azonban leszögezte, hogy a megfigyelés nem egyenlő az észleléssel. Ugyanígy, ha valaki tudja, és a beleegyezését is adja, hogy a tevékenységét figyelemmel kísérik, szerinte nem nevezhető megfigyelésnek.

Székely Iván egy – a témával foglalkozó – kutatás eredményére is kitért, melyből kiderül, hogy hazánk nemzetközi összehasonlításban hogyan viszonyul a problémakörhöz. A válaszadók körülbelül negyede ismeri a különböző megfigyelési technológiákat, sőt, harmaduk azt is észrevette, hogy a munkahelyén megfigyelik akár a levelezéseit, akár a látogatott internetes oldalakat. Többségük azonban nem tesz ez ellen semmit, sőt, a profilírozást is elfogadják, és nem különösebben figyelnek arra, milyen személyes adatokat adnak meg. A többség szerint mindez nem befolyásolja a magánéletet. Kiderült viszont, hogy a Magyarországon 1992 óta érvényben lévő adatvédelmi törvény szabályozásaival (mind a magánszférát mind a közszférát illetően) a lakosság alig 15-18%-a van tisztában.

A Facebook-jelenség kapcsán sokakban felmerült a kérdés: jó-e az, ha különböző személyes adatainkat kiadjuk. Az előadó szerint a probléma abban van, hogy a felhasználók úgy gondolják, az információk, amelyeket megadnak, egy bizonyos körön belül maradnak, azonban ez nem így van.

Székely Iván szerint a megfigyeltség ellen semmit nem tudunk tenni, a személyes adatokra amennyire lehet, vigyáznunk kell. Abban bízik, hogy az oktatás, az informális tájékoztatás és a nevelés során talán a következő generáció belegondol, hogy milyen világban fogunk élni.